

A prima-balerina

Asszony szerelem, asszony sors. Imre Zoltán balettjében nyiltszini átváltozásokra van szükség. Játékosan vidám, felszabadultan, fiatalosan évődő az asszony az első partnerével. Fehér izzású, szenvedélyes szerelmes a másoddikkal. Embermivoltában megalázott, szenvedő szerető a harmadikkal. Belenyugvó, szolgálatkészen tiszteltetjes, szomorkásan emlékező a negyedikkel — mígsak el nem jó a nyugodt halál. Pártay Lilla, az Operaház kiváló művésze olyan megkapó beleérzőképességgel, átéléssel táncol, a Schumann-dalok egymástól eltérő hangulatainak olyan megragadó, érzéletes „képi közvetítésével” ajándékoz meg, amire mondjuk: szemnek, szívnek gyönyörűsége. A világ bármely rangos balettszínpadán csodálnák érte. Vajon mi indította, hogy vidéki város színházában, kezdő együttesben élénk szórja művészi érzékenység, tehetség és tapasztalat kristályos értékeit?

— A barátság. Az érdeklődés, a kíváncsiság. A segíteni akarás. Nehéz ezt részletezni, de tény, hogy a most Szegeden dolgozó pályatársak és barátok kedvéért áldoztam időt a nyárból, vállalom a többféle elfoglaltság nehézségeit, az utazgatással együttjáró fáradalmakat, az otthontalanságot. Bokor Roland együttesvezetőt becsülöm vállalkozásáért, Imre Zoltánhoz sokéves barátság fűz, hiszen együtt végeztünk 1961-ben, abban az utolsó Nádasi Ferencosztályban, amely olyan sok tehetséget adott a balettművészetnek. Vonzott az előadóművészi feladat is, tudniillik kezdetben arról volt szó, hogy Milloss Aurél A csodálatos mandarinjában táncolhatom A lány szerepét, amire ráadásul a Mester kért. Nagyon megtisztelő számomra, hogy emlékezett rám, egy tizenöt évvel ezelőtti római vendégszereplésen látott... Ez lett volna a negyedikféle „Mandarin”-előadásom, igazán nem sok balerinának jut osztályrésztül ilyesmi. Amikor kiderült, hogy a Mester nem jöhet haza, Imre Zoli kifejezetten nekem koreografálta az Asszony szerelem, asszony sors című művét, nem is akartam, nem is tehettem volna meg, hogy lemondok a szereplést. Másrészt az előadóművészet mellett egyre jobban érdekelnék a fiatalok, az utánpótlás. Szeretnék segíteni, hogy Szegeden olyan közeg, színházi légkör alakuljon, ahol jól érzik magukat a táncosok, és a jövőben jól fognak dolgozni. Ebben a színházban, ezen a színpadon mindent el lehet táncolni. Tehát a holnapi színvonalas produkciók nem azon múlnak, hogy vidéken működik a társulat, hanem azon, hogy milyen.

— És hogyan látja? Milyen?

— Lelkes, áldozatos, nemes szándékú. De sokat kell még tanulniuk, jó pedagógusokkal. Hiszen olyan fiatalok...

— Pártay Lilla a 27. szezonját kezdte most az Operaházban; az Operettben viszont együttesvezetői, balettmesteri feladatot vállalt, januárban — 10 év óta először — önálló balettet rendeznek majd irányításával, amelyben saját koreográfiait is bemutatják. Egyre több film, tévémű stáblistáján találkozni a nevével, s zenés színházi előadásokon; koreográfus: Pártay Lilla. Mióta?

— Az 1968-as várnai balettversenyen a saját koreográfiámat mutattam be a modern kategóriában. A versenyen bronzérmel nyertem, és a koreográfiámat is elismerésben részesítették. Egyszóval: azóta. Erős közlési vágy él bennem, kikíváncsokozik mindaz, amit magam nem tudtam, nem állt módomban eltáncolni. Régóta sejttem, hogy ez az utam: először kitáncolom magam, és amikor elég tapasztaltnak, művészileg érettnek érzem magam, igyekszem pontosan, önállóan elmondani, ami elengedhetetlenül arra készít, hogy másokkal megosszam.

— Táncosként nem volt könnyű útja az egyértelmű elismerésig. Miért nem sűtkérezik most egy kicsit az előadóművészi sikerben?

— Sose tudtam „sűtkérezni”. Másimilyen vagyok. Az egyik, sikerrel megoldott feladat után rögtön a másikra, a következőre gondolok. Sohasem az foglalkoztatott, ami elmúlt, a tegnapi, hanem mindig ami jön, a holnapi. Természetesen örülök a sikernek, az elismerésnek, biztos vagyok benne, aki azt mondja,

mindez hidegen hagyja, az hazudik. De képtelen vagyok holmi babérokön ülni. Talán mert... Valóban keményen meg kellett harcolnom minden eredményért, a leghetetlenebb helyzetekbe kényszerültem a pályám elején, beugrásokra várva, örökös készenlétben, a győzni vagy elbukni feszültségében éltem, állandó önkontrollal, azzal a tudattal, jó, ez sikerült, de a holnapnak még inkább sikerülnie kell. Mert nem volt semmi biztosíték arra, hogy bárki is elnézi majd nekem a gyengébb teljesítményt. Az örökös, újabb erőfeszítésre való készség is megmaradt, és a szigorú, kemény munka szükségességének tudata — már a stabil elismerés korszakában is. Nem mondom, hogy sosem voltam elkeseredett. De sohasem adtam fel, nem voltam belenyugvó, ellenkezőleg. Meggyőződése, hogy a tehetséget nem is lehet elrejteni, elejteni. Az akadályok, a gátak éppen hogy edzik, testesítik, kitörésre, megmutatkozásra képesítik. Mindez olyanfajta belső tartást, önbizalmat ad, amely nélkül valóban nehéz a művész sorsa... A mi korosztályunk azért teherbíróbb, szívósabb, mint a fiatalabbak, mert több nehézséggel kényszerültünk szembenézni. Ha folyton karózzák a csemetét, hogyan lesz belőle erős, esőket, szeleket, viharokat álló fa?

— Ez úgy hangzik, mint útravaló a fiataloknak.

— Hasznukra válna, ha ezeken a dolgokon gondolkodnának. Úgy látom, gyakorta szívesebben panaszkodnak, mint dolgoznak...

— És ki látta el útravaló, segítő tanácsokkal Pártay Lillát?

— Sokaktól tanultam. De sosem felejttem el, hosszú évek óta tárolom magamban Olga Lapesinszkaja szavait, amelyek kegyetlen igazságáról már meggyőződtem. Ne felejtse el — mondta —, amikor már mindent tudsz, elhagy a tested...

— Ezért koreografál és tanít?

— Már elmondtam, hogy miért. Ha nem lenne bennem a közlési igény, akkor is el tudnám viselni az előadóművészettől való visszavonulást. Világéletemben amolyan manu-

ális típusú ember voltam, a szüleim képzőművészek, nekünk gyerekkorunkban természetes volt a kézzel-munkálkodás, ma sem okoz számomra gondot, ha egy-egy kosztümöt meg kell terveznem, vagy varnom, az agyagmunka is leköt, vagyis: biztosan nem lennék tétlen és nem unatkoznék, ha a tánc már nem lehetne az életem.

— Hogyan lehet azt megtudni: most kell visszavonulni?

— Embere válogatja. Bizonyos testi figyelmeztetések meghatározóan beleszólnak a döntésbe.

— Művészetének egyetlen méltatója sem mulasztotta el, hogy a muzikális jelzőt használja. A különleges zenei érzékenység — gondolom — nélkülözhetetlen a koreográfusnak is. Valójában milyen a viszonya a zenéhez?

— Nekem természetes, másoknak talán különleges: a zene számomra — kép. Ülök egy koncerten, hallgatom a muzsikát, s a zene megmozdul, látom a képét. A táncban is mindig a jó zene inspirált elsősorban. Egyébként megtisztelő, hogy azt mondja: koreográfus, de hát én még nem vagyok hivatásos, se hivatalos. Az ember nem nevezheti ki magát koreográfusnak; én magam szeretem azt mondani: próbálkozom a koreografálással. A munkamódszerem hasonlít a tanítási módszeremhez. Ahogy szeretem a saját testemen megtanulni, amit majd átadok, tanítok másoknak, ugyanúgy a sok tapasztalatot, amit a világra s a táncművészeti stílusokra nyitottan főlhalmoztam, vagy ezután fogadok magamba, a saját alkotói szemléletem szűrőjén engedhetem csak át. Mint amikor kávéfőz az ember; összeforr minden, ami beleváló, aztán jön a szűrő...

(Nincs ezen mit titkolni: ha szerencsém van nagy művészekkel találkozni, szinte egyetlen kérdést foglalkoztat: milyen ember? Röpké beszélgetésekből persze csak sejtések támadhatnak; s ilyenkor, végigolvassva az interjút, győző a kérdés, vajon látható másoknak is akár csak az a kép, amit magam nyertem? Nos, botor vállalkozás lenne megkísérelni néhány szóval jellemezni — alighanem bárkit. S mégis kikényszerül: Pártay Lilla művészi és emberi „tartóssága”, megszenvedett-kiküzdött belső magabiztossága, hite, az általa adottságként „könyvelt”, ám szerintem mindeme előzőlekből fakadó aktivitása, dinamizmusa — számomra példa. Erős vonzása, ebben a hitetlenül érdeklőzőpontú, vagy belenyugvón legyintgető, pótcselekvéses világban...)

SULYOK ERZSÉBET

MARTH ÉVA

Egy legyintéssel

A közvagyonból mentett értékeink között a televízió csatornáin most jelenlétként keressük. Újságpapirként gyűrődik a megroppant valóság, — s már hiába nézünk távolra... Egy legyintéssel eltörli a tenger is a homokba irt, utolsó igaz szót.

*

POLNER ZOLTÁN

Odesszai útinapló Parti alkonyat

Platánok árnya, csönd az alkonyatban: tüzekkel gyöngyözött hőség, homály, és zúgni kezd a halhatatlan tenger, fönt varjak kátrányszín kendője száll.

A könnyű ég kicsap az esti fákra, tódulnak felhők, szálló bogarak s a szürkület föltépett ajtaján át a vízszagú füvek kirajzanak.

Támasztom arcom csöndnek, messziségek, sötétlő kékség ringat, hallgatok. Útöndnek szívemhez némán a szél vert

emlékek és derengő csillagok, — és látom fönt a tündöklő magasban fehér sirályok könnye hogy ragyog.

Karenina Anna

Aranyló páholyok, szikrázó ragyogás

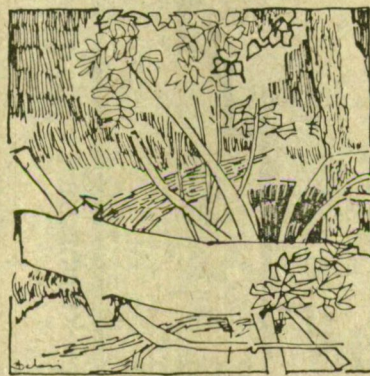
s hogy kialszanak a fények: omló, nagy pelyhekben hullni kezd a hó. Ellepi a csöndet,

az éjszakát, fehérbe öltözteti az álmat, hegedük torkáig ér a hó, a mindenség szívéig ér a hó, de a vér piros, mint a balladákban lobogó rózsá,

és Bariseva táncol: jaj, szerelem-jegykendő, jaj, fekete feledés! Aki elment, sohasem tér már vissza! Aki visszatér, nem ismer itt már senkit: és Bariseva táncol és Bariseva táncol

Egy s más

— jó fekete anyafölddel lett (volt) borítva. Ez utóbbi ok arra készítette lehetséges őseimet, hogy az akkor még Vajdaságnak nem nevezett tájegység továbbra is emberek

által lakott helyeiből nagy rakás kultúrrepeteg csinálnak az utókor régészei számára, mely kultúrrepetegek elhamvadt falvakból és emberi csontozatokból álltak. Talán nem véletlen: e kultúrrepeteg létesítését elsősorban a fiatalabb lányok éltek túl, tehát az asszimilációs folyamat is beindult, ami alatt pedig azt kell érteni, hogy az ellenség keze nem

csak a lábát tette be oda, ahová ő jónak látta.

Ez eddig rendben is lett volna, csak hogy közben ismét elteltek felelőtlen századok, és megindult hazánk fölszabadítása a nemzetközi keresztény seregek által. Igazán kár, hogy a fölszabadító sereg főemberei olyas leveleket eresztettek meg magaslati helyekre, miszerint az itteniek mintegy eltévelyedve hitűktől s pogányságban feredve félholdat tűznek házuk tetejébe, valamint a levágott császáriak fejét karónak hegyibe. Ez állítás ugyanis céltapasztaló és kirekesztő módon elősegíteni törekedett a terület lakosságának az élők sorából való kiiktatását, végeredményben pedig más emberek ideidézését észak-északnyugatról, akik a félholdat legfőképpen csak sarlóként használták gabonálat aratni, azaz zabot hegyezni ladikból, de ladikból, hiszen az Alsó-Tisza gyakran látogatott ki medréből háztűznézőbe, ami nem csoda, mert a népi tást túlélő őseim meg más hasonzorúek legtöbbnyire vörös kakas által intézték el vitás ügyeiket.

A Tisza azonban nem azért volt ott, hogy ne menjen oda, ahová

nem kéne, tüze viz jött tehát, ezután pedig igazán nem volt mit tenni: életben kellett maradni, ami egyet jelentett a zabhegyezéssel, hiszen csak a kalászkok álltak ki a vízből, ha ugyan kiálltak. A zabhegyezők természetesen az újonnan jöttek voltak, ők pedig tudták, mit cselekednek, s alig telt bele idő, olyan parasztporták emelkedtek az addigi senkiföldjén, hogy őseim csak szájukat tudták láttukra tántani, jelezve: férne bele némi ehető. De lányaik nyakában hét országra szóló módon ragyogtak a klárisok, az igazgyöngyök, melyek természetesen mind hamisak voltak...

Az északnyugatiak egyike aztán be is dönt a délkeletiek másikának, a hamis igazgyöngynek; így hát megházasultak, boldogan éltek, amíg meg nem haltak. Utódaik pedig, mint ez ilyenkor lenni szokás, szép lassan elfeledték mindkét nyelvet, viszont megtanultak magyarul, ami nekem most lehetővé teszi, hogy ilyen szép meséket írjak.

Megtanultak tehát magyarul, megtanulták azt a nyelvet, amit egy egészen másfajta, keleti nép beszélt e tájt, még mielőtt megtörtént volna egy s más ezen a vidéken, meg persze más helyeken is.

FARKAS CSABA